

نقش مجازی ناجا در شکل‌دهی و تداوم‌بخشی به جامعه اسلامی ایران

مرتضی شیروودی^۱

محمد سجاد شیروودی^۲

تاریخ پذیرش نهایی: ۹۸/۴/۲۵

تاریخ دریافت: ۹۸/۲/۳

فصلنامه‌ی مطالعات راهبردی ناجا / سال چهارم / شماره دوازدهم - تابستان ۱۳۹۸* ۱۷۷-۲۰۲

چکیده

گستره فضای مجازی سراسر جهان را درنوردیده، بر جامعه اسلامی ایران نیز سایه انداخته است؛ از آنجا که بر پایه رهنمودهای مقام معظم رهبری، جامعه اسلامی به مثابه یکی از چند مرحله تحقق تمدن نوین اسلامی است، شناخت نقاط قوت و ضعف فضای مجازی و چگونگی استفاده بهینه از آن، بسیار حائز اهمیت است؛ در این میان، نقش نهادهای انقلابی مانند ناجا در چارچوب وظایف و اختیارات قانونی در ایمن و مفیدسازی فضای مجازی در ساخت و پرداخت جامعه اسلامی مبهم باقی مانده است. بنابراین، با این پرسش مواجه هستیم که ناجا - با نظر به چارچوب منظومه فکری مقام معظم رهبری - در خصوص فضای مجازی با هدف تولید و تداوم جامعه اسلامی از چه جایگاهی برخوردار است؟ هدف مقاله پیش رو، نشان دادن توان بالفعل و بالقوه ناجا در استقراربخشی به اجتماعی از دین‌داران است که بستر لازم را برای زایش تمدن نوین اسلامی فراهم می‌آورند. در این مقاله، تحقق چنین هدفی به شیوه توصیف و تحلیل گزاره‌ها و آموزه‌های ارائه‌شده از سوی مقام معظم رهبری انجام می‌گیرد. ناجا به مثابه یک بازیگر فعال، با درک دیگری (فضای مجازی) در چارچوب هنجارهای انقلابی، انتظار مقام معظم رهبری را در نقش و جایگاهی که به آن سپرده شده است، بر آورده می‌سازد.

واژگان کلیدی

مقام معظم رهبری، منظومه فکری، فضای مجازی، جامعه اسلامی و ناجا

dshirody@yahoo.com
m.s.shiroody@gmail.com

۱. دانشیار پژوهشگاه علوم اسلامی دانشگاه امام صادق(ع). (نویسنده مسئول)
۲. دانشجوی دکترای جامعه‌شناسی سیاسی دانشگاه تهران

مقدمه

مقام معظم رهبری سال‌هاست که دغدغه فرهنگی و غفلت از آسیب‌های فضای مجازی را گوشزد می‌کنند: «من به خاطر نگرانی‌های فرهنگی، شب‌ها خواب به چشمم نمی‌آید. بلند می‌شوم و نگران هستم» (سخنرانی رهبری، ۱۷ آبان ۱۳۸۵) و یا «اگر من امروز رهبر انقلاب نبودم، حتماً رئیس فضای مجازی کشور می‌شدم» (سخنرانی رهبری، ۲۰ مهر ۱۳۹۱) این دو گفته، اهمیت فضای مجازی را از نگاه مقام معظم رهبری نشان می‌دهد. در نگاه معظم له، بستر فضای مجازی به اندازه اهمیت انقلاب اسلامی و به مثابه یک رودخانه پرجوش و خروش است که اگر با تدبیر و برنامه‌ریزی پیش برود، به یک فرصت طلایی و در غیر این صورت، به یک تهدید تبدیل می‌شود. علاوه بر این، بیانات مقام معظم رهبری در مورد فضای مجازی پس از تشکیل شورای عالی فضای مجازی، حاکی از اهمیت ویژه مدیریت فضای مجازی است. از مجموع سخنان مقام معظم رهبری در خصوص فضای مجازی، چند نکته حائز اهمیت را می‌توان برشمرد:

۱. اهمیت فضای مجازی به اندازه انقلاب اسلامی است؛
۲. پیشرفت بدون تکنولوژی‌های نوین، میسر نیست؛
۳. تدبیر، برنامه، زهکشی و هدایت این فضا منتج به فرصت است؛ در غیر این صورت، به تهدید تبدیل می‌شود.

بر این اساس، بی‌توجهی به اهمیت موضوع می‌تواند عامل پیش‌برندگی دشمن در عرصه‌های مختلف اجتماعی شود و به تسخیر قلب‌ها و افکار جامعه به خصوص جوانان بی‌انجامد و تخدیر اذهان جامعه را در پی داشته باشد و در نهایت، به تصمیم‌گیری‌ها و سیاست‌گذاری‌های سطحی و دور از نگرش عمیق منجر شود. *مرآة جامع علوم انسانی*

در واقع، امروزه با افزایش ارتباطات از راه دور، افکار عمومی از سطح ملل پا را فراتر گذاشته است؛ بنابراین، فضای مجازی با جمع‌کثیری از انسان‌ها سر و کار دارد و به علت ویژگی خاص آن، به یکی از مسائل اساسی جامعه مبدل شده است. اهمیت این موضوع فقط بدان علت نیست که یک عامل پیش‌برنده است، بلکه این امر در شرایط فعلی، عامل بازدارنده تهاجم مهاجمان نیز محسوب می‌شود؛ از این رو، در بسیاری از کشورهای جهان، نقش پیشگیری و پی‌جویی از جرم بر عهده پلیس گذاشته شده است. در جمهوری اسلامی ایران نیز طبق بند «ه» ماده ۴ قانون تشکیل نیروی انتظامی، مصوب ۱۳۶۹ مجلس شورای اسلامی، این وظایف به نیروی

انتظامی واگذار شده است. با توجه به پیشرفت‌های فزاینده و سریع فضای مجازی در دنیا و به تبع آن در ایران، در برخی حوزه‌ها، نیاز به اقدامات پلیسی افزایش یافته است؛ از این رو، این نیرو باید با رعایت جوانب لازم و با احتیاط، به این امر خطیر بپردازد. در نتیجه، مقاله حاضر سعی دارد نقش ناجا را در عرصه فضای مجازی برای تولید و تداوم جامعه اسلامی در چارچوب منظومه فکری مقام معظم رهبری بررسی کند. هدف از این تحقیق آن است که بگوییم ناجا می‌بایست چه وظایفی را در این زمینه ایفا کند.

پیشینه تحقیق

برای ارائه پاسخ به سؤال اصلی مقاله مبنی بر «نقش ناجا در عرصه فضای مجازی برای شکل‌دهی و تداوم جامعه اسلامی» نخست مفاهیم کلیدی مقاله مورد بررسی قرار گرفتند و نظر نگارندگان درباره این واژه‌ها قبل از ورود به بحث، مشخص شد تا نوعی هم‌زمانی بین خوانندگان و نویسندگان به وجود آید. به علاوه، معنای ارائه‌شده از هریک از واژگان کلیدی در سراسر مقاله حاکمیت دارد و از آن تخطی نشده است. در گام بعدی، رابطه ناجا با هریک از مفاهیم اصلی در حوزه مأموریتی آن و سپس دیدگاه مقام معظم رهبری درباره ارتباط ناجا با هر یک از این مفاهیم واژه‌ها تعیین شد.

الگوی انتخاب‌شده برای تشریح نقش ناجا در فضای مجازی، جامعه اسلامی است. نگارندگان معتقدند جامعه اسلامی را باید در چارچوب تعریف مقام معظم رهبری از جامعه اسلامی توصیف کرد. معظم له جامعه اسلامی را جامعه‌ای می‌داند که در آن اسلام و آموزه‌های آن بر همه چیز تسلط دارد. چنین جامعه‌ای به سعادت و امنیت اجتماعی می‌انديشد و امنیت را در عرصه اقتصاد و اخلاق دنبال می‌کند. حاصل این دو، آسایش و آرامش عمومی خواهد بود. بنابراین، نقش مجازی ناجا در شکل‌دهی و تداوم‌بخشی به جامعه اسلامی در قالب یک الگو یا مدل مفهومی برگرفته از سخنان مقام معظم رهبری مورد بررسی قرار می‌گیرد.

بررسی آثار نشان می‌دهد که بررسی نقش مجازی ناجا در شکل‌دهی به جامعه اسلامی ایران اثر جدیدی است؛ به عنوان مثال:

- اسدی فرد و پورنقدی (۱۳۹۵) در مقاله «ارتباط شبکه‌های اجتماعی مجازی با نظم و امنیت و هنجارهای جامعه» بر این باورند که با توجه به هزینه‌های زیاد فیلترینگ در کشور و شکسته شدن سد دسترسی آن توسط ۸۰ درصد از کاربران، فرهنگ‌سازی در خصوص کاربری اینترنت و اخلاق مجازی و مخاطرات سایبر نتیجه‌ای مطلوب‌تر از فیلترینگ در پی خواهد داشت.

- چولکی (۱۳۹۵) در مقاله «تهدیدها و چالش‌های امنیتی ناشی از شبکه‌های اجتماعی مجازی» نشان داده است که بین فعالیت شبکه‌های اجتماعی مجازی متعدد و انجام جاسوسی، در اختیار گرفتن اطلاعات حریم خصوصی کاربران، ایجاد ناآرامی‌ها و بسیج عمومی جامعه در رابطه با شکل‌دهی اعتراضات اجتماعی، انجام انقلاب‌های رنگی، استفاده از شبکه‌های اجتماعی توسط گروه‌های مختلف تکفیری و الحادی در رابطه با تبلیغات و عضوگیری برای خود و تهدیدها و چالش‌های امنیتی، رابطه معناداری وجود دارد.

- بابائی (۱۳۹۷) در مقاله «تهدیدهای فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی در امنیت داخلی ناجا» با طرح دیدگاه‌های مقام معظم رهبری و دیدگاه‌های صاحب‌نظران حوزه فضای مجازی، به بیان فرصت‌ها و تهدیدهای این حوزه در عصر کنونی و به دغدغه‌های امنیتی ناشی از عضویت کارکنان ناجا در فضای مجازی و تهدیدها و آسیب‌هایی که کارکنان و در رأس آن، امنیت داخلی ناجا را تهدید می‌کند، می‌پردازد.

- سماواتیان (۱۳۹۷) در مقاله «رائه راهکارهای ارتقای امنیت اجتماعی در شبکه‌های اجتماعی مجازی» پنج عنصر فرهنگ، آموزش، تقویت باورهای دینی، نقش رسانه و بومی سازی قوانین را موجب ارتقای امنیت شبکه‌های اجتماعی مجازی دانسته است و استمرار ارزش‌ها و نظام فرهنگی و اجتماعی جامعه و تداوم آن را باعث کاهش انحرافات و تهدیدهای فرهنگی و اجتماعی می‌داند.

- رحیمی و دیگران (۱۳۹۸) در مقاله «بررسی رابطه شبکه‌های اجتماعی مجازی و گرایش به ناهنجاری‌های اخلاقی» نتیجه گرفته‌اند: گرایش به ناهنجاری‌های اخلاقی بین جوانان شهر تهران متوسط رو به بالاست. جوانانی که در شبکه‌های اجتماعی مجازی عضویت دارند و استفاده صحیحی از این فضا نمی‌کنند، بیشتر در معرض گرایش به ناهنجاری‌های اخلاقی قرار دارند.

مفاهیم و تعاریف

ایجاد روابط در فضای مجازی، با وجود عمر اندک این فضا، از گستره قابل ملاحظه‌ای در زندگی مردم برخوردار گردیده است. افراد بسیاری در سنین مختلف و از گروه‌های اجتماعی متفاوت در فضای مجازی گرد هم آمده‌اند و از فاصله‌های بسیار دور، به ارتباط و تعامل با یکدیگر می‌پردازند. امروزه، روش‌های ارتباطی به شکل موثری از طریق اینترنت، افزایش یافته است. پست الکترونیک، پیام‌های کوتاه، چت‌روم‌ها، وب پایگاه‌ها و بازی‌ها، روش‌هایی برای گسترش و حفظ

روابط اجتماعی در جهان امروز هستند. روزانه نزدیک به چهارصد میلیون نفر در سراسر دنیا از اینترنت استفاده می‌کنند. از آنجا که یکی از کاربردهای اصلی اینترنت، برقراری ارتباط اجتماعی با دیگران است، از این رو، نخست ضروری است با مفاهیم اصلی این حوزه، مرتبط با عنوان مقاله آشنا شویم.

۱. فضای مجازی

واژه فضای سایبر را نخستین بار ویلیام گیسون^۱ نویسنده داستان علمی-تخیلی در کتاب نورومنسر^۲ در سال ۱۹۸۴ به کار برد و نوربرت وینر^۳ آن را در علم ارتباطات بسط داد. وینر، بنیان‌گذار علم سایبرنتیک، اظهار می‌دارد این واژه را از واژه یونانی کوبرننتس^۴ به معنای «سکاندار» اقتباس کرده است. درباره معنا و مفهوم واژه سایبرنتیک، دیدگاه‌های مختلفی وجود دارد (پیشگاهی فرد و دیگران، ۱۳۸۹: ۷۸). فضای سایبر در معنا به مجموعه‌هایی از ارتباطات درونی انسان‌ها از طریق رایانه و مسائل مخابراتی بدون در نظر گرفتن جغرافیای فیزیکی، گفته می‌شود (هاتف، ۱۳۸۶: ۵۰). کیزا^۵ فضای سایبرنتیک را محیطی برساخته از اطلاعات نامرئی تعریف می‌کند که می‌تواند اشکالی متفاوت به خود بگیرد (Kizza, 1998: 131). اما فضای مجازی مفهومی وسیع‌تر از تعریف کیزا را دربردارد و علاوه بر دامنه‌های متداخل و در عین حال منفک، ارتباطات دیجیتال و تکنولوژی‌های اطلاعات، اینترنت و پست الکترونیک و همه زیرمجموعه‌های آن را نیز دربرمی‌گیرد؛ از این رو، در تمام تعریف‌های ارائه شده از فضای مجازی، این فضا یک محیط الکترونیکی یا یک محیط شبکه‌ای از کامپیوترها دانسته می‌شود که با استفاده از جلوه‌های سمعی و بصری سعی دارد اشیا و واقعیت‌های سه بعدی جهان واقعی را مشابه‌سازی کند اما فاقد مادیت فیزیکی است و نیز گفته می‌شود که از خصوصیات بارز این فضا، بی‌مکانی و بی‌زمانی است (منتظر قائم، ۱۳۸۱: ۲۳۱). فضای مجازی از قابلیت پذیرش و انجام اکثریت نیازها و فعالیت‌ها در زندگی بشر و اجتماعات انسانی برخوردار است.

1. William Gibson

2 Neuromancer

3 Norbert Winer

4 Neuromancer

5 Kubernetes

۲. جامعه اسلامی

در دیدگاه مقام معظم رهبری، انقلاب اسلامی یک ضرورت طبیعی بر اساس سنت‌های الهی است. ایشان مراحل پنج‌گانه تحقق اهداف انقلاب اسلامی و نسبت آن با الگوی پیشرفت را تبیین کرده و گفته‌اند: «مرحله اول در این فرایند، شکل‌گیری انقلاب اسلامی است و پس از آن باید بلافاصله نظام اسلامی تشکیل شود. مرحله سوم که اکنون در آن قرار داریم، تشکیل دولت اسلامی یعنی تشکیل دولتی بر اساس الگوها و معیارهای کاملاً اسلامی است. بعد از آن، نوبت به تشکیل جامعه اسلامی می‌رسد. گام نهایی در مراحل پنج‌گانه اهداف انقلاب اسلامی، تحقق تمدن اسلامی است» (سخنرانی رهبری، ۶ شهریور ۱۳۹۵). «در جامعه اسلامی، آموزه‌های اسلامی حاکم بر هر دو عنصر آحاد انسان‌ها و روابط مقابل میان آنهاست. همسو کردن خود و جامعه با دین، تنها به امور فردی و عبادات و اخلاق فردی محدود نمی‌شود، بلکه در تمام امور و روابط اجتماعی، باید تعالیم اسلام حاکم باشد و داوری دین در همه خطوط و زوایای همه شبکه‌های روابط اجتماعی نافذ باشد. جامعه اسلامی نگاه هستی‌شناختی خاصی به انسان دارد؛ زیرا انسان ترکیبی از روح و بدن است و انواع گرایش‌های خوب و بد در او وجود دارد که می‌تواند در پرتو عمل اختیاری خود، جهات نیک‌سرشتی خود را بارور کند و بالعکس. جامعه اسلامی به خدامحوری عقیده دارد نه انسان‌محوری؛ و از طرفی فردگرایی را نفی می‌کند و با سکولاریسم نیز مخالف است. جان کلام این است که جامعه اسلامی، جامعه‌ای است که در آن، اسلام و آموزه‌های آن بر همه افراد، گروه‌ها و روابط میان آنها حاکم است و در آن حرف اول را می‌زند» (سخنرانی رهبری، ۲۵ آبان ۱۳۸۴).

۳. سعادت اجتماعی

هر گروه و فرقه انسانی سعادت را بر مبنای ذوق و نظر خود تعریف و تشریح کرده و فهم خویش را از آن ارائه می‌کند. سعادت یا خوشبختی گاهی به معنای خوش‌طالعی ترجمه و تفسیر شده است. همچنین، در تعریف آن آمده است: «سعادت، رسیدن به هر نوع کمال ممکن است که انسان استعداد و شایستگی وصول به آن را دارد» یا به عبارت دیگر، «سعادت عبارت از استفاده صحیح، سالم و مشروع از نیروهای مختلف مادی و معنوی است که پروردگار در تصرف و اختیار انسان قرار داده است.» این فهم را قرآن کریم با زیبایی خاص خویش چنین معرفی می‌فرماید: «وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا، فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا، قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّاهَا، وَقَدْ خَابَ مَن دَسَّاهَا.» از

فحوای آیات متبرکه که به صراحت معلوم می‌شود فلاح انسان در گرو تزکیه نفس است و فلاح همان سعادت و کمال نفس انسانی است از این نظر که موجب رستگاری و رها شدن انسان از مشکلات می‌شود (شمس/ ۱۰-۷). شکی نیست که انسان‌ها برای رسیدن به سعادت راه‌ها و وسایل مختلفی را پیش‌بینی می‌کنند. برخی از انسان‌ها رسیدن به سعادت و خوشبختی متصور خویش را در رسیدن به لذت ظاهری می‌دانند و برخی دیگر از انسان‌ها لذت‌های باطنی را مایه سعادت و خوشبختی معرفی کرده‌اند. ابن سینا سعادت را به فعلیت رسیدن استعداد‌های انسان به طور یکنواخت و هماهنگ که موجب کمال انسان شود، معنا کرده است (رسائی، ۱۳۸۸: ۱۷).

۴. امنیت اجتماعی

امنیت در زندگی و اجتماعات بشری، عنصری کلیدی محسوب می‌شود. امنیت، مهم‌ترین دغدغه بشر در طول تاریخ بوده است. مهم‌ترین انگیزه تشکیل قبیله، حکومت، دولت و نوشتن قانون که شکل‌گیری سازمان‌های متعددی را در سطح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی به دنبال داشته است، در راستای امنیت بوده است. منظور از امنیت، گروه متحدی^۱ از مردم در یک مکان خاص و در یک سیر خاص در امتداد زمانی و دارای احساس جمعی بسط‌یافته و نهادینه‌شده از آداب و رسوم فراگیر، قدرتمند و به اندازه کافی قابل اطمینان است که حیات اجتماعی را در زمانی طولانی بیمه می‌کند و تغییرات آرام توأم با انتظارات قابل پیش‌بینی را میان مردم تجربه می‌کند (صالحی امیری و افشاری نادری، ۱۳۹۰: ۵۳). امنیت اجتماعی از مهم‌ترین خواسته‌های هر فرد، گروه و جامعه است و ادامه حیات و بقای جوامع بدون آن، مشکل و غیرممکن خواهد بود (آزر، ۱۹۹۸: ۲۷۹). به طور کلی، تأمین امنیت اجتماعی در جامعه موجب تقویت امنیت ملی می‌شود؛ زیرا مشارکت مردم با رضایتمندی و تکریم آنان توسط نیروی انتظام‌بخش جامعه، بسترهای لازم توسعه و رفاه را در جامعه فراهم می‌کند. مجموعه این ملاحظات، نشان‌دهنده اهمیت موضوع برای جامعه مردم‌سالار است.

۵. آرامش عمومی

به عقیده بسیاری از افراد، آسودگی زمانی رخ می‌دهد که عاملی روان آنان را نیازارد؛ از این رو، افراد در زندگی اجتماعی به دنبال کاستن از ناملایمت‌ها در برخورد با سایر اعضای جامعه هستند؛ زیرا در چنین فضایی می‌توان اندیشه‌ها و حوادث روزمره را نظم و ترتیب داد و ارتقا

1. Integrated

بخشید. آرامش عمومی در زمرهٔ ارکان حداقلی نظم عمومی قرار دارد (جلالی، ۱۳۹۵: ۱۰۴). بسیاری از مسائلی که مصادیق آرامش عمومی را تشکیل می‌دهد، مربوط به مزاحمت‌های همسایگی است (Delblond, 2009: 241) بنابراین، فعالیت شبانه یک نانوایی را در صورتی که موجب آزار همسایگان شود، می‌توان ممنوع کرد (Legoux et Caroline, 2009: 369). حتی فعالیت دستفروش‌ها و دوره‌گردها با موضوع آرامش عمومی گره می‌خورد و نیز مبارزه با آلودگی‌های صوتی، جزئی از آرامش عمومی به شمار می‌رود (loin, 1992: 31). با این وصف، آرامش عمومی مفهومی نسبی است که در جوامع مختلف، متفاوت است و ایجاد و تلاش برای حفظ آن از وظایف نیروی انتظامی به شمار می‌آید که امروزه، با گسترش فضای مجازی بر میزان عوامل تهدید کننده آسایش عمومی نیز افزوده شده است. پس اهمیت آرامش عمومی به عنوان یک حق بشری مستلزم آن است که قواعد خاصی را برای استفاده از این فضا وضع کنیم تا به دلیل رخداد یک هک اینترنتی یا یک سرقت اینترنتی آرامش عمومی جامعه تحت تاثیر قرار نگرفته و آشفته نگردد.

۶. امنیت اقتصادی

در جهان معاصر و در حوزه اقتصادی، امنیت بدان علت حائز اهمیت است که در همه سطوح جامعه، توجه نظریه‌پردازان اقتصادی را به خود جلب کرده است. این بخش از امنیت، همیشه در تاریخ زندگی اقتصادی بشر به شکلی وجود داشته است اما در عرصه جهانی شدن، دارای ابعاد و ویژگی‌های تازه‌ای گردیده است که اهمیت آن را ارتقا داده است. از دیدگاه رابرت ماندل^۱، امنیت اقتصادی عبارت است از: «میزان حفظ و ارتقای شیوه زندگی مردم یک جامعه از طریق تأمین کالاها و خدمات؛ و هم از مجرای عملکرد داخلی و هم حضور در بازارهای بین‌المللی». باری بوزان^۲ امنیت اقتصادی را در سه سطح فردی، گروه‌ها و طبقات بررسی می‌کند. در سطح فردی، امنیت اقتصادی به میزان دسترسی انسان به ضروریات زیستی (غذا، آب، سرپناه و آموزش) مربوط است. در سطوح بالاتر، امنیت اقتصادی با گستردگی بیشتری از بحث‌های بسیار سیاسی درباره اشتغال، توزیع درآمد و رفاه مرتبط است (ماندل، ۱۳۸۷: ۱۲۰). امنیت اقتصادی در نگاه بوزان، تنها به شرایط زیستی محدود نمی‌شود، بلکه تأمین این امنیت به معنی حفظ سطح مشخصی از استاندارد زندگی است. یکی از مصادیق این موضوع «اشتغال یا حق حداقل دستمزد» است (بوزان، ۱۳۹۰: ۵۸).

1. Robert Mundell

2. buzan

۷. امنیت اخلاقی

امنیت به عنوان یک واژه عام در برابر «تهدید» مفهوم پیدا می‌کند و بر موضوع مخاطب خود حمل می‌شود. عقیده عمومی بر این است که ارزش انسان‌ها به رفتار آنها مربوط است و رفتار نمود خارجی فعالیت‌های هر موجود زنده است. پس، اخلاق، مجموعه ملکات نفسانی ناشی از رفتار انسان‌هاست؛ اما رفتاری ارزشی. آیت‌الله شهید مطهری در کتاب فلسفه اخلاق می‌گوید: «هر کاری در وجود انسان شروع و پایانی دارد؛ یعنی در انسان یک احساس، میل و عاطفه است که تحریک‌کننده وی به یک کار است و در صورت نبود آن، انجام کار غیر ممکن خواهد بود. انسان برای هر کاری، هدفی دارد که می‌خواهد به آن منظور یا هدف برسد. کاری که از آغاز با میل انسان شروع می‌شود و هدف آن خیر برای دیگران است، کار اخلاقی است. کار اخلاقی، از نظر میل از دایره خود خارج است؛ یعنی آن میل اساساً مربوط به خود نیست، مربوط به غیر است و از نظر هدف هم از دایره خود خارج شدن است؛ چون هدف، رساندن خیر است نه به خود، بلکه به غیر خود. پس انسان اخلاقی، انسانی است که از دایره خود پا بیرون گذاشته و به غیر خود رسیده است» (مطهری، ۱۳۷۸: ۳۹-۳۸).

امنیت اخلاقی، مصون ماندن کارهای ارزشی یا خیر در جامعه از تهدیدها یا آسیب‌پذیری‌هایی است که متوجه آن است؛ که به تبع آن، مخاطبین و مردم نیز از تهدیدها و آسیب‌پذیری‌های احتمالی متصور در امان خواهند بود. کار اخلاقی مبتنی بر محرک، میل و احساس است؛ اما در اینکه این میل و محرک چگونه ایجاد می‌شود؛ استاد مطهری می‌گوید: «اصل مطلب این است که چه منطقی برای اخلاق به دست بیاوریم. آیا از غیر راه خداشناسی و معرفه الله برای اخلاق می‌توانیم منطقی مستدل پیدا کنیم؟ خیر. اعتبار همه مفاهیم مثل حق، عدالت، صلح، هم‌زیستی، عفت، تقوا، معنویت، راستی، درستی و الله، خداشناسی است. اگر ایمان نباشد، اخلاق مثل اسکناسی است که پشتوانه ندارد» (مطهری، ۱۳۷۸: ۲۸۶).

نقش ناجا در فضای مجازی از دیدگاه مقام معظم رهبری

در این قسمت، به نقش مجازی ناجا در شکل‌دهی و تداوم‌بخشی به جامعه اسلامی ایران در چند بخش سعادت اجتماعی، امنیت اجتماعی، آسایش عمومی، امنیت اقتصادی و امنیت اخلاقی از دیدگاه رهبری می‌پردازیم:

۱. نقش مجازی ناجا در تحقق سعادت اجتماعی

در اغلب کشورهای دنیا، نیروی پلیس به عنوان یک سازوکار اجتماعی و یک مجموعه خدماتی دیده می‌شود که مهم‌ترین وظیفه‌اش ایجاد بستر تحقق سعادت اجتماعی و ایجاد احساس امنیت در جامعه است؛ بنابراین، پلیس و مردم به صورت مداوم، یک ارتباط دوطرفه برپایه اعتماد برقرار می‌کنند که از آن می‌توان به عنوان عامل اصلی موفقیت و جلب رضایت مردم آن جامعه یاد کرد که فقدان خسارات جبران‌ناپذیری را به پیکره جامعه وارد می‌کند (مجیدی و انصاری رنانی، ۱۳۸۸: ۶۰). شناخت دلایل درست و زنجیروار وقوع جرم، تصمیم‌گیری، تعیین اقدامات صیانتی و انتخاب راه‌حل مناسب و متناسب با آن جرم برای پیشگیری از وقوع آن، می‌تواند در سلامت جامعه و سعادت اجتماعی نقش مهمی را ایفا کند. امروزه با توجه به گسترش وقوع جرایم در سطح فضای مجازی، باید با تمام توان در این حوزه نیز اقدام عاجل انجام گیرد. نیروی انتظامی بر اساس شرح وظایف خود، نه تنها از این موضوع مستثنی نیست، بلکه به لحاظ ماهیت و نوع مأموریت‌هایش، از سازمان‌های مؤثر در این زمینه است و مقام معظم رهبری نیز به منظور هشدار و آگاه‌سازی این نیرو، بارها لزوم توجه به این امر را خاطر نشان نموده اند. به هر حال، فضای مجازی، خواسته یا ناخواسته، افکار عمومی جامعه را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد و البته احتمال سرایت آن به بخش‌های دیگر جامعه نیز متصور است؛ بنابراین، مأموریت‌های نیروی انتظامی - با توجه به اهمیت و گستردگی آن در این حوزه - روز به روز با رشد فزاینده و پیچیده‌ای همراه است. پلیس باید برای برقراری نظم و امنیت برخورد با چالش‌های موجود در این فضا، بیش از گذشته نقش‌آفرین باشد و به صورت علمی‌تر و البته با همکاری سایر کشورهای دنیا در این فضا حضور مستمر داشته باشد. شاید اغراق‌آمیز نباشد که انتظار داشته باشیم فضای مجازی با حجم و وسعت امروزی به تنهایی یک نیروی انتظامی برای خود طلب کند. (سلیمانی، ۱۶ مهر ۱۳۹۶)

رهبر انقلاب با اشاره به برخی دیدگاه‌ها که وظیفه حکومت اسلامی برای تحقق سعادت اجتماعی را زیر سؤال می‌برند، خاطر نشان کرده‌اند: «وظیفه مهم پیشوا در یک جامعه اسلامی، رساندن مردم به سعادت واقعی است که البته با تحمیل و زور میسر نیست؛ بلکه راه‌حل آن با توجه به تمایل فطرت انسان‌ها به سعادت، با راهنمایی و کمک از طریق روحانیت، دانشگاہیان و نیروهای مسلحی چون ناجا فراهم می‌شود. اگر یک جامعه اسلامی از لحاظ اقتصادی، صنعتی، علمی، عزت و شرف ملی و ... پیشرفت‌های فراوانی داشته است، اما دچار بیچارگی مردم خود

باشد، آن جامعه اسلامی به سعادت واقعی نرسیده است. یکی از راه‌های رسیدن مردم به سعادت واقعی، تلاش برای بهبود و ریشه‌کن کردن فقر، بیکاری، [رسیدگی به] وضعیت معیشت مردم و [برداشتن] فاصله طبقاتی است که مسئولان و مدیران کشور از جمله ناجا باید به صورت جدی و با تلاش شبانه‌روزی به دنبال رفع آن در فضای واقعی و مجازی باشند». در این راه باید از فکرهای سالم و خلاق و دلسوزانه‌ای که در بخش‌های مختلف نظام از جمله ناجا وجود دارد، کمک گرفت و با منسجم کردن آن، راه درست را تشخیص داد؛ زیرا گفتمان اصلی جامعه اسلامی از نگاه مقام معظم رهبری «تقویت نظام، اصلاح کارها و روش‌ها، گشودن گره‌ها، تبیین آرمان‌ها و هدف‌ها برای آحاد مردم، استفاده از نیروی عظیم ابتکار، حرکت و انگیزه و ایمان مردم و نیروهای مسلحی چون ناجا [است که] راه به سمت آرمان‌های عالی نظام [گشوده می‌شود و] رعایت آنها جامعه را به سعادت خواهد رساند». (سخنرانی رهبری، ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۳)

باید از فضای مجازی به منظور توسعه امنیت و ارتقای احساس امنیت در جامعه استفاده کرد. بازخورد عملکرد پلیس در فضای مجازی می‌تواند آن دو (توسعه امنیت و ارتقای احساس امنیت) را در جامعه ایجاد و ارتباط مجازی مردم با نیروی انتظامی را تقویت کند. به موازات پیشرفت فضای مجازی، ناجا باید پلیس فتا را تقویت کند و فتا به عنوان نماینده مجازی ناجا، با اعمال برنامه‌های وصول به سعادت در فضای مجازی، تأمین امنیت داده‌ها در این فضا، ایجاد آسایش خاطر در استفاده از فضای مجازی و... به مواجهه هوشمندانه و مقتدرانه با تحولات این عرصه و به سیاست‌گذاری، مدیریت کلان، برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری‌های لازم و به‌هنگام، نظارت و رصد کارآمد و روزآمد در فضای مجازی بر اساس وظایف محوله از مراکز بالادستی چون شورای عالی مجازی بپردازد. ناجا با استفاده از فضای مجازی باید بتواند دسترسی مردم به خوشبختی، کمال، فلاح و رستگاری را فراهم و راه‌های به فعلیت رساندن استعدادهای انسانی را تسهیل کند. چنین تلاشی، راه پیشرفت از طریق ریشه‌کنی فقر، اصلاح امور و تبیین آرمان‌های مد نظر رهبری را می‌گشاید.

از بیانات رهبر معظم انقلاب استفاده می‌شود که نیروی انتظامی باید به خدمتگزاری به مردم و ارائه خدمات امنیتی، انتظامی و رفاهی به صورت صادقانه، دلسوزانه و مخلصانه بپردازد، از وقوع جرم با حضور مقتدرانه جلوگیری کند، به سالم‌سازی محیط اجتماعی کمک کند و به جلب اعتماد و مشارکت مردم همت بگمارد؛ چرا که تحقق این شاخصه‌ها سعادت اجتماعی را رقم می‌زند. در واقع، ناجا در راستای مأموریت‌های محوله از سوی مقام معظم رهبری، باید با

ارائه خدمات مجازی، پیشگیری از جرایم سایبری و نظایر آن در مبارزه با فقر، بیکاری، گرانی و... شرکت کند؛ برای مثال، برخورد ناجا با سرقت‌های مالی مجازی از طریق آگاه‌سازی مردم، دستگیری مجرم و... موجب کاهش صدمات وارده، افزایش امنیت و اعتماد عمومی و در نتیجه، سعادت‌بخشی مردم در جامعه اسلامی ایران می‌شود.

۲. نقش مجازی ناجا در تحقق امنیت اجتماعی

مقام معظم رهبری امنیت را یک نعمت بزرگ و یک نیاز اجتماعی می‌دانند که مردم در سایه آن با آرامش و آسودگی خاطر به کسب و کار و فعالیت‌های اجتماعی و انجام امور خصوصی خویش اهتمام می‌ورزند. ایشان امنیت را متعلق به همه و نیز یکی از اساسی‌ترین و اصلی‌ترین نیازهای ملت و کشور می‌دانند و معتقدند: «مهم‌ترین مشکل یک کشور زمانی به وجود می‌آید که در محیط کار، در محیط زندگی، در محیط تحصیل، در فضای عمومی جامعه مردم احساس امنیت نکنند.» در این زمینه، باید به موارد کوچک و جزئی ایمنی که کاربران باید در بهره‌برداری از شبکه‌های اجتماعی رعایت کنند، اشاره شود. این نکات در ظاهر کوچک، در واقعیت از مهم‌ترین راهکارهای افزایش امنیت خواهند بود. ایجاد امنیت اجتماعی و کاهش مخاطرات برای فعالیت‌های علمی، اقتصادی و اجتماعی در جامعه اطلاعاتی، حفاظت و صیانت از هویت دینی و ملی، مراقبت و پایش فضای تولید و تبادل اطلاعات برای پیشگیری از تبدیل شدن این فضا به بستری برای انجام هماهنگی‌ها و عملیات برای فعالیت‌های غیرقانونی و ممانعت از تعرض به ارزش‌ها و هنجارهای جامعه در ناجا از وظایف و مأموریت‌ها و اهداف پلیس به شمار می‌رود. رسیدن به این اهداف، همواره سرلوحه کاری نیروی انتظامی است و ناجا می‌کوشد با رصد، واپایش و پایش فضای مجازی، شاهد امنیت را در فضای مجازی برقرار سازد. (میرمحمدی، ۱۳۹۲: ۳۹)

لزوم ایجاد و توسعه ساختاری برای برقراری امنیت اجتماعی و محافظت از حریم خصوصی در فضای مجازی تولید و تبادل اطلاعات کشور، با توسعه روزافزون زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات در ایران و افزایش کاربران و استفاده‌کنندگان از اینترنت، مسئله‌ای است که هر روز اهمیت بیشتری می‌یابد. در طول سالیان، جرایم رایانه‌ای در فضای مجازی ابعاد بسیار گسترده‌ای یافته است؛ برای نمونه، کلاهبرداری‌های اینترنتی، هک و نفوذ به سامانه‌های رایانه‌ای و اینترنتی، جعل داده‌ها و عناوین، تجاوز به حریم خصوصی اشخاص و گروه‌ها، سرقت

اطلاعات، هرزه‌نگاری و جرایم اخلاقی و برخی جرایم سازمان‌یافته اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی که لزوم ایجاد پلیس تخصصی با توان پیگیری، پی‌جویی و رسیدگی به چنین جرایم سطح بالای فناوریانه را بیش از پیش برجسته کرده است.

بر اساس آنچه رهبری انقلاب بیان کرده‌اند، مقابله با ناامنی و حفظ امنیت اجتماعی و حفظ حرمت جان و مال مردم، جزء جدی‌ترین مطالبات مردم در جامعه است. «نیروی انتظامی باید ضمن رفتار کاملاً محترمانه و مهربانانه با آحاد مردم، با عاملان و مروجان هر گونه ناامنی اجتماعی و اخلاقی، قاطعانه برخورد کند. مردم انتظار دارند در اجتماع و در کوچه و خیابان بدون هیچ دغدغه‌ای بر اساس اعتقادات دینی خود عمل کنند و شاهد هیچ منظره‌ای که وجدان دینی آنها را آزرده کند، نباشند؛ بنابراین، نیروی انتظامی باید با همه مسائلی که در فضای واقعی و مجازی غیراخلاقی هستند، مقابله کند. مردم انتظار دارند وضع جامعه به‌گونه‌ای باشد که جوانان بیرون از خانه مورد هجوم مسائل غیر اخلاقی قرار نگیرند؛ بنابراین، نیروی انتظامی باید با کسانی که با اشاعه فساد در جامعه امنیت اخلاقی مردم را تهدید می‌کنند، مبارزه کند. امنیت و نظام اجتماعی برای مردم گاه از مسائل معیشتی مهم‌تر است؛ بنابراین، با کسانی که با رفتار یا گفتار خود متعرض آسایش و امنیت و آرامش دیگران می‌شوند، باید بدون اغماض برخورد کنید. ضمن آنکه حریم شخصی افراد تا جایی که با رفتار خود به دیگران تعرض نمی‌کنند، کاملاً محترم است». (خامنه‌ای، ۱۳۸۱: ۱۶)

در حال حاضر، جامعه با چهره دیگری از تهدیدها روبه‌رو است که در قالبی بسیار زیبا با عناوینی مانند توسعه فناوری رخ نمایانده است و اگر دقت نکنیم و تهدیدهای این فناوری‌ها را از فرصت‌ها جدا نسازیم، با مشکلات بسیاری مواجه خواهیم شد؛ چراکه به راحتی به بیگانگان اجازه حضور در جمع خودمان را داده ایم. سردار جلالی، رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور، در همایش این سازمان اعلام کرد: «موضوعات نظام سایبری موضوعات بسیار مهمی است که براساس فناوری اطلاعات و سایبری با سرعت زیادی در حال توسعه است؛ به شکلی که سرعت پیشرفت فناوری‌ها از سرعت دستگاه‌های اجرایی و ساختارهای دولتی بسیار بیشتر است؛ تا جایی که فاصله‌ای میان مقررات‌نویسان و پیشرفت فناوری‌ها به وجود آمده است که در کشورهای پیشرفته این فاصله کم است و در کشورهای کمتر توسعه‌یافته، این فاصله بیشتر به چشم می‌خورد» (جلالی، ۱۰ دی ۱۳۹۶). روشن است که در فضای امروز نباید همه چیز را در ظرف توسعه و فناوری دید و بدون تجزیه و تحلیل، تسلیم پیشرفت‌های ظاهری و فناوری

های بیگانگان شد و به سهولت راه را برای نیل آنها به اهداف سلطه جویانه هموار کرد. در این خصوص، وظیفه ناجا این است که در فضای سایبری از استقلال کشور دفاع کند. این استقلال شامل استقلال سیاسی، اقتصادی، دفاعی، نظامی و در تمام ابعاد است. اگر بخواهیم از فضای سایبری استفاده کنیم، باید ناجا هم رویکرد ملی سازی در زیرساخت ها را در دستور کار قرار دهد. ناجا باید بداند که امروز امنیت اجتماعی فقط در حوزه فیزیک نیست، اما یکی از شروط دفاع سایبری، ملی سازی زیرساخت های سایبری در ابعاد انتظامی کشور است. در این صورت است که ناجا می تواند بحث دفاع سایبری را به تضمینی از استقلال در تمام مؤلفه های امنیت کشور تبدیل کند.

۳. نقش مجازی ناجا در تحقق آرامش عمومی

نیروی انتظامی یکی از ارگان های حیاتی و حساس کشور است که رسالتش نگهبانی و پاسداری از ارزش های انقلاب اسلامی، برقراری نظم و امنیت جامعه و تأمین آسایش فردی و عمومی است. با توجه به افزایش جمعیت، رشد فناوری و پیچیدگی جرایم و تخلفات، برای داشتن پلیس کارا چاره ای نیست جز آنکه نیروی انتظامی بخشی از وظایف و مأموریت های خود را به خارج از سازمان منتقل کند تا از زمان و نیروی انسانی خود، با تمرکز و قدرت بیشتری در جهت انجام وظایف و مأموریت های راهبردی خویش مانند تأمین آرامش عمومی بهره برداری نمایند. بدون تردید، یکی از هدف های اصلی تشکیل نیروی انتظامی، تأمین آسایش عمومی در چارچوب قانون است؛ از آن رو که امروز تنظیم روابط، رشد و تعالی فردی اشخاص و توسعه و پیشرفت اجتماعی، در گرو وجود استقرار نظم و امنیت در جامعه است و تأمین آسایش - از جمله آسایش فردی و عمومی - ملازم استقرار نظم و امنیت است. این موضوع بر ضرورت بررسی و کارکرد جدید مفهوم آسایش عمومی در سازمان پلیس می افزاید. تأمین آسایش عمومی و فردی و مستقر شدن نظم و امنیت، از مصادیق بارز قوانین آمرانه است. فراهم شدن شرایط محیطی که مردم در آن ترسی از پیگیری حق و آزادی های مشروع خود نداشته باشند و با کمال آرامش به ایجاد زمینه مساعد برای انجام هرگونه فعالیت های خود بپردازند، در گرو تشکیل نیروی انتظامی مقتدر و کارآمد است. تأمین آسایش، در معنای واقعی آن، علاوه بر فعالیت هایی که مأموران نیروی انتظامی در انجام وظایف محوله قانونی خود انجام می دهند، از وظایف این نیرو برشمرده می شود. در سراسر دنیا، مردم همواره به دنبال رفاه و آسایش و امنیت

هستند و بر این اساس، از پلیس انتظار دارند تا با توجه به شرح وظایف خود، در جهت تأمین امنیت و در نتیجه، آسایش عمومی شهروندان تلاش کنند؛ از این رو، پلیس در صدد است که با افزایش نیروی انسانی و آموزش آنان و با ایجاد سایت‌ها و کانال‌های مختلف برای آگاه‌سازی، تولید و ارائه نرم‌افزارهای مرتبط با آموزش والدین در فضای مجازی و شیوه‌ها و روش‌های دیگر، به وظایف خود در این بخش عمل کند. این امر باعث می‌شود که مردم شاهد ارتقای سطح کمی و کیفی زندگی خویش در حوزه امنیت فضای مجازی باشند. مراقبت شبانه‌روزی پلیس در سراسر فضای مجازی باعث ایجاد آرامش و تأمین امنیت آحاد مردم جامعه می‌شود؛ بنابراین، تک‌تک کارکنان ناجا این امر را وظیفه خود می‌دانند و برای پیشرفت سازمان خود از جان و مال خود می‌گذرند. این مسئله نشان می‌دهد که کارکنان ناجا جامعه خود را دوست دارند، به سازمان خود اهمیت می‌دهند و برای پیشرفت سازمان در عرصه مجازی، به هر اقدام مشروعی چنگ می‌زنند. اما به منظور تحقق این مهم در سطح عالی باید همه نهادها، ارگان‌ها و مؤسسات دولتی دست در دست هم دهند و در این راه تلاش کنند. بدون شک، همواره گام‌های فراوانی برای دستیابی به جامعه مطلوب اسلامی وجود دارد.

مجموعه ناجا باید تلاش کند آرامش، امنیت و آسایش خیال را برای همه مردم کشور فراهم سازد. تأمین آسایش عمومی که بسیار باارزش است، مستلزم این است که ناجا با تمام توان خود، از آسیب‌هایی که ممکن است در آن و بر آن وارد شود، دور باشد. به باور رهبری انقلاب، پافشاری همیشه نیروی انتظامی این بوده است که برای پشتیبانی از آسایش و آرامش فکری مردم تلاش کند. (سخنرانی رهبری، ۱۶ مهر ۱۳۹۰)

توسعه بی‌نظیر فضاهای مجازی کار را برای تأمین آرامش عمومی دشوارنموده است؛ از آن رو که دشمن با تسلطی که بر بخش‌های نرم‌افزاری و سخت‌افزاری فضاهای مجازی دارد، می‌کوشد آرامش روانی مردم را به هم بریزد تا به هدف خود که براندازی نظام است، نزدیک‌تر شود. این همان نقطه‌ای است که ناجا را با فضای مجازی در تأمین آرامش عمومی پیوند می‌دهد. دستیابی به آرامش عمومی بدون تلاش ناجا از طریق حذف آسیب‌های مجازی و پرورش فرصت‌های مجازی میسر نیست و این امر در صورتی امکان‌پذیر است که ناجا آرامش عمومی را بر آرامش خویش ترجیح دهد و تأمین آرامش عمومی را وظیفه ذاتی خود بداند و با همه نهادها و مؤسسات اجرایی برای تأمین و حفظ آن تشریک مشاعی نماید و تنها بر پایه وظایف و در راستای لبیک به منویات رهبری با امن‌سازی فضای مجازی، آن را به محلی امن و آرام برای استفاده عموم مردم مبدل نماید.

۴. نقش مجازی ناجا در تحقق امنیت اقتصادی

امنیت اقتصادی از سال ۱۹۴۵ در نظام سیاسی کشورهای مختلف، جایگاه ویژه‌ای پیدا کرد؛ از این رو، همه کشورها برای تأمین امنیت اقتصادی شهروندان خویش تلاش می‌کنند. این نگاه از امنیت، پس از جنگ سرد اهمیت زیادی پیدا کرد و صاحب‌نظران این عرصه، ضمن تأیید ارتباط امنیت اقتصادی با ایمنی جامعه، به دنبال مسیرهای جدیدی برای وارد کردن موضوعات اقتصادی، در راهبردهای دفاعی بوده‌اند. کماکان تعداد زیادی از کشورها به خصوص جهان سوم از شعار امنیت اقتصادی برای اصلاح موقعیت و وضعیت نابسامان خود بهره می‌گیرند. از طرف دیگر، در نظام بین‌الملل، بهره بردن از امکانات اقتصادی به عنوان یک اهرم خوب، هم باعث آسیب‌پذیری بیشتر دولت‌ها و هم رشد فزاینده اهمیت این موضوع شده است. چنین امنیتی (امنیت اقتصادی) هم اکنون با دو عنصر فضای مجازی و پلیس گره خورده است.

امنیت اقتصادی در مرحله اقدام عملی، از ارتباطی جدا نشدنی با مقوله امنیت اجتماعی برخوردار است و این دو در کنار هم، مفهوم مشترک امنیت اجتماعی - اقتصادی را شکل می‌دهند. امنیت اجتماعی - اقتصادی را می‌توان اینگونه تعریف کرد: اقدامات نهادی که موجب ارتقای قابلیت‌های اجتماعی، تضمین امنیت اقتصادی و قادر ساختن بخش‌های آسیب‌پذیر برای زنده ماندن خواهد شد. این نوع امنیت از طریق پخش مسئولیت میان دولت، بنگاه‌ها، خانواده، جامعه، پلیس و... ایجاد خواهد شد. در مواد مختلف قانون اساسی جمهوری اسلامی به شاخص‌های متنوعی از امنیت اقتصادی اشاره شده است که حاکی از ظرفیت زیاد این قانون در تأمین امنیت اقتصادی است؛ با این حال، هنوز برخی از این موارد، فرصت اجرا نیافته‌اند و بنابراین، لازم است تا با توجه به تحولات پیش رو، برای پیاده‌سازی آنها برنامه‌ریزی لازم انجام گیرد. قاچاق با مقیاس وسیع قادر است رشد اقتصادی را کند سازد، احساس عدم امنیت اقتصادی را به وجود آورد، هزینه‌های پنهان را افزایش دهد، گردش پول و کالا را آشفته سازد و عوارض زیان‌باری بر نظام اقتصادی تحمیل کند. مسئله قاچاق به عنوان یک مثال، صدمات گوناگونی به امنیت اقتصادی وارد می‌آورد؛ از جمله رکود صنایع و تولیدات داخلی، کاهش درآمدهای دولت، تضعیف امنیت سرمایه‌گذاری، کاهش اشتغال و اخلال در سیاست‌های بازرگانی. البته نگاه انتزاعی و پلیسی برای درمان ریشه‌های این بیماری به تنهایی کافی نیست؛ اما پلیس در مبارزه با قاچاق به عنوان یک آسیب در امنیت اقتصادی نقش ویژه‌ای دارد. امروزه بخشی از قاچاق با استفاده از امکانات مجازی انجام می‌گیرد و یا زمینه‌های انجام آن

توسط این فضا ساخته می‌شود. پول‌شویی مثال دیگری در این زمینه است و همچنین می‌توان سوءاستفاده‌های مالی از طریق دسترسی غیرمجاز به حساب‌های بانکی افراد را به مثال‌های قبلی افزود. در حقیقت، فضای کسب و کار در اینترنت به شدت رو به رشد است و در آینده نیز از رشد بیشتری برخوردار خواهد شد.

هرچند برقراری امنیت اقتصادی یک وظیفه فرابخشی و مرتبط با وظایف نهادها و سازمان‌های بسیاری است، اما در حوزه نیروی انتظامی، نظارت بر اماکن عمومی، یکی از ارکان برقراری نظم و امنیت در اقتصاد خرد کشور است؛ بر این اساس، نیروی انتظامی به دلیل شرح وظایف و نوع مأموریتی که به استناد قانون، ملزم به اجرای آن است، به طور تخصصی با صنوف - به عنوان یکی از محورهای اقتصاد خرد جامعه - در ارتباط مستقیم است و بر تمامی صنوف قبل از افتتاح، حین کار و مادامی که به فعالیت مشغول هستند، نظارت دارد و از طریق پیشگیری از وقوع تخلفات، در پی افزایش احساس امنیت و رضایت مردم است و به دنبال آن بستر رشد اقتصاد کشور را فراهم می‌آورد. (موسوی، ۱۳۹۰: ۸۲)

در این راستا، مقام معظم رهبری با اشاره به امنیت اقتصادی - به مثابه یکی از مسائل اساسی کشور - می‌فرماید: «اقتصاد هم نیازمند امنیت است؛ بنای اقتصادی کشور هم بایستی بر یک بنیاد امنی نهاده شود. مشکل ما، مشکل تاریخی ما، مشکل بازمانده ما از دوران‌های طاغوتی، وابستگی اقتصاد ما به نفت است. این موجب شده است که ما در زمینه مسائل اقتصادی، دغدغه امنیت را در همه دوران‌ها، زیاد داشته باشیم؛ قیمت نفت کم شد، زیاد شد، فروش نفت ممنوع شد، رفت و آمد نفت مشکل شد، فلان مشتری نفت پول ما را نداد. وقتی همه چیز بر محور نفت در اقتصاد می‌چرخد، اقتصاد ناامن است؛ اقتصاد هم بایستی امن بشود. این جمله را در اینجا گفتم به خاطر اینکه ولو محیط نظامی، محیط اقتصادی نیست، اما اهمیت امنیت برای همه بخش‌ها معلوم بشود؛ حتی برای مسئله اقتصاد که علی‌الظاهر به کسوت سربازی و لباس ارتشی و سپاهی ارتباطی ندارد، ما اگر می‌خواهیم مردم در صحنه اقتصاد باشند، باید صحنه اقتصادی امنیت داشته باشد». (سخنرانی رهبری، ۱۷ اردیبهشت ۱۳۹۶)

بی‌شک، طرح سخنان فوق در یک جمع نظامی، پیام‌های زیادی به همراه دارد؛ از جمله دست‌کم، بخشی از امنیت اقتصادی با امنیت نظامی گره می‌خورد و نیز نظامیان مانند ناجا باید با ورود به مقوله اقتصاد، امنیت سرمایه‌گذاری، امنیت سرمایه و امنیت سرمایه‌گذار را در دو فضای واقعی و مجازی تأمین کنند. اهمیت اقتصادی در فضای مجازی به دلیل پیوند عمیق

تر آن با بخش اقتصاد خرد، مستلزم دقت نظر بیشتری از سوی ماموران نیروی انتظامی است؛ از این رو، ناجا برای ادای وظایف نظارتی خود بر پایه اوامر رهبری و قوانین موضوعه، برای تأمین امنیت اقتصادی در عرصه مجازی، چاره‌ای جز حضور فعال ندارد. جلوگیری از ویروس‌های مخرب و جلوگیری از تهاجم هکرها، تنها بخشی از وظایف به ظاهر ساده اما عمیق و پیچیده ناجا در فضای مجازی است؛ از آن رو که امنیت و اقتصاد لازم و ملزوم یکدیگرند. تأمین امنیت فضای کسب و کار مجازی، رصد و منع پول‌شویی در محیط وب، ممانعت و برخورد با سارقان اینترنتی، رصد حمل و ترخیص امن کالا در گمرک و نظایر آن، تنها بخشی از اقداماتی است که ناجا با انجام و تشدید آن می‌تواند به تأمین امنیت اقتصادی و ارتقای آن کمک کند.

۵. نقش مجازی ناجا در تحقق امنیت اخلاقی

با توجه به اینکه فضای مجازی و گسترش آن، تغییرات زیادی را در جنبه‌های مختلف پدید آورده است، مشکلات اخلاقی جدید و منحصر به فردی نیز در این حوزه ایجاد شده است تا حدی که فناوری اطلاعات نه تنها در چگونگی افعال و اقدامات روزمره افراد تأثیر گذاشته است بلکه تلقی ما از آنها را نیز تغییر داده است. نظام فرهنگی و اخلاقی که هم اکنون بر فضای مجازی حکم فرماست، چیزی جز همان اخلاق جامعه مدرن غربی با همان خصوصیات ویژه تاریخی جامعه غربی بعد از رنسانس نیست. نظام هنجاری و فرهنگی که با تأکید بر دو خصلت مادی‌گرایی و رفاه‌طلبی وسیع و عمیق و مخالفت با گذشته و هرگونه مبانی سنتی و مذهبی خود را نشان داده است. نیروی انتظامی بخش اعظمی از مأموریت‌های خود را در حوزه فضای مجازی به امنیت اخلاقی اختصاص داده است.

پیشینه امنیت اخلاقی را می‌توان در تدابیر خالق هستی جست‌وجو کرد؛ آنجا که حضرت آدم ابوالبشر(ع) و همسرش را از خوردن میوه ممنوع منع کرد. کشته شدن قابیل به دست هابیل نیز نشانه دیگری بر افول این امنیت است. در طول تاریخ، آنچه به عنوان یک عبرت تاریخی می‌تواند مورد توجه قرار گیرد، استفاده از ابزارهای ضد اخلاقی (نوشیدن مشروبات الکلی، سکس و غیره) برای فروپاشی حکومت بزرگ و پیشرفته اسلامی اندلس است که با تدابیر ضد اسلامی قوم جهود و تحریک مسیحیان تندرو علیه مسلمانان، به خصوص جوانان جامعه اسلامی، مقدمات ضعف و فروپاشی آن فراهم شد. در عصر حاضر نیز از همین ابزار به اضافه مواد مخدر، برای از سر راه برداشتن مقاومت کشورهای اسلامی که اغلب حاکمان منابع مهم و استراتژیک انرژی هستند، سوءاستفاده می‌شود.

مقام معظم رهبری در این خصوص می‌فرماید: «امنیت اخلاقی، یکی از مهم‌ترین مقولاتی است که مردم به آن احتیاج دارند و ناامنی اخلاقی این است که مردم در محیط جامعه و در کوچه و خیابان نتوانند طبق اعتقادات و دین و ایمان خود آسوده و بی‌دغدغه حرکت کنند و با منطری مواجه شوند که وجدان دینی آنها را آزرده کند» (یاوری، ۱۳۹۰: ۵). ایشان در جای دیگری می‌فرمایند: «امنیت اخلاقی ... جزو وظایف ماست؛ جزو وظایف جمهوری اسلامی است؛ نمی‌توانیم اینها را رها کنیم. مظهر این امنیت و عامل وسط میدان این امنیت عبارت است از نیروی انتظامی؛ بنابراین، بایستی اقتدار داشته باشید؛ باید بتوانید مقتدرانه عمل کنید؛ باید بتوانید با قاطعیت عمل کنید. منتهی نکته کار این است که اقتدار را با ظلم نباید اشتباه کرد؛ اقتدار را با حد و مرز نشناختن و بی‌مهاری حرکت کردن نباید اشتباه کرد». (سخنرانی رهبری، ۶ اردیبهشت ۱۳۹۴)

مردم در منظر عمومی و در سطح جامعه، باید حس کنند که پلیس ناظم جامعه، با شعور و درک بالا و نیت خیر در حمایت از منافع اجتماعی، در همه جا حضور دارد و در صورت بروز ناهنجاری‌ها و بی‌اخلاقی‌ها برخورد خواهد کرد و رعایت هنجارهای اجتماعی را توصیه می‌کند. اما بعد نرم‌افزاری، اقدامات پلیس باید سهم بیشتری در مدیریت انتظامی امنیت اخلاقی به خود اختصاص بدهد؛ چنان که حریف هم در تغییر ارزش‌های جامعه ما به صورت نرم عمل می‌کند. (فصلنامه دانش انتظامی، ۱۳۹۲: ۱۰۰)

حفظ و تقویت انگیزه در تداوم رفتار اخلاقی نقش کلیدی دارد. دین و گزاره‌های دینی فرد، به حفظ، تقویت و استمرار انگیزه رفتار اخلاقی کمک می‌کند. دین هم معیارهای ثابت برای توجیه اخلاق فراهم می‌کند و هم معتقدات دینی (از جمله اعتقاد به روز قیامت و اعتقاد به پاداش و عذاب اخروی) انگیزه بیشتری برای پیروی از احکام اخلاقی فراهم می‌آورد؛ بر این اساس، باورهای دینی هم در ایجاد انگیزه اخلاقی و هم در بقا و استمرار آن مؤثر است. در موضوعات مربوط به امنیت اخلاقی، بعد از برنامه‌ریزی دقیق، مستحکم، عقلانی و صحیح، باید با توکل بر خدا، کار را پیش برد.

رهبر معظم انقلاب، شکل‌گیری یک تصویر کاملاً مطلوب از نیروی انتظامی را در ذهن مردم ضروری می‌دانند. ایشان در جمع فرماندهان نیروی انتظامی بر این مهم تأکید داشته و فرمودند: «موضوع امنیت اخلاقی و دغدغه‌های مردم در این زمینه، از موضوعات مهمی است که باید مورد توجه نیروی انتظامی قرار گیرد. اعتیاد، شرارت‌ها و هنجارشکنی‌ها موجب

تهدید امنیت جسمی، جانی و اخلاقی جامعه می‌شود؛ بنابراین، باید با استفاده از دیدگاه‌های کارشناسانه انسان‌های متفکر و صاحب‌نظر، به خصوص در درون نیروی انتظامی، برای مقابله با این مسائل برنامه‌ریزی دقیق کرد» (سخنرانی رهبری، ۱۹ اردیبهشت ۱۳۹۵). همه حوزه‌های مأموریتی ناجا در فضایی که مجازی خوانده می‌شود اما در واقع، واقعی است، دیده می‌شود؛ بنابراین، چه در زمینه پیشگیری و چه در زمینه برخورد با جرایم اخلاقی اینترنتی (مانند تن‌فروشی، تبلیغ اعتیاد، آموزش جنسی، ترویج مد و نظایر آن) ناجا باید از حضور فعال برخوردار باشد که البته این امر نیز فقط در پرتو بصیرت، آموزش، بودجه و ساختارهای مناسب اتفاق می‌افتد.

نتیجه‌گیری؛ نقش مجازی ناجا در جامعه‌سازی اسلامی و تداوم آن

به منظور پاسخ به سؤال محوری مقاله که «ناجا در چارچوب منظومه فکری مقام معظم رهبری از چه جایگاهی در فضای مجازی برای تولید و تداوم جامعه اسلامی برخوردار است؟» و برای نشان دادن توان بالفعل و بالقوه ناجا در استقرار بخشی به اجتماعی از دین‌داران که بستر لازم را برای زایش تمدن نوین اسلامی فراهم آورند، هدف مقاله در یک مدل مفهومی مستخرج از سخنان رهبری در نیل به تمدن نوین اسلامی دنبال شد. یافته اصلی حکایت از ذاتی بودن حضور فعال ناجا در فضای مجازی برای ساختن جامعه اسلامی و نگه داشتن آن دارد. می‌توان گفت:

الف) تأمین امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات کشور، صیانت از هویت دینی، ملی و ارزش‌های انسانی جامعه، حفظ حریم خصوصی و آزادی‌های مشروع، صیانت از منافع، اسرار و اقتدار ملی، حفظ زیرساخت‌های حیاتی کشور در مقابل حملات الکترونیک و اعتماد و آسودگی خاطر آحاد شهروندان جامعه برای انجام همه امور قانونی از جمله فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به منظور صیانت از حاکمیت و اقتدار ملی از جمله اهداف تشکیل پلیس است.

ب) امروز جبهه دیگری پیش روی ماست و آن عرصه فضای مجازی است. این فضا برای همه ما هم فرصت است و هم تهدید. باید از فرصت‌ها حداکثر استفاده را کرد. فضای مجازی از سویی، به نوعی فرهنگ، اعتقادات و ... ما را نشان گرفته است و از سوی دیگر، با استفاده از بستر فضای مجازی می‌توانیم تفکرات اسلام، شیعیان و پیام مقاومت اسلامی را به اقصی نقاط جهان ارسال کنیم. امروز وظیفه ما جهاد در عرصه فضای مجازی است. باید تهدیدهای این فضا را کاهش دهیم، فرهنگ‌سازی کنیم و از این فضا استفاده بهینه را ببریم. تلاش برای

کاهش آسیب‌های مجازی فقط وظیفه یک وزارتخانه یا دولت نیست؛ بلکه عرصه فرهنگ‌سازی و کاهش آسیب‌های این حوزه نیازمند عزم همگانی و مشارکت ملی است؛ زیرا امروز گستردگی فضای مجازی به اندازه فضای حقیقی مطرح است.

ج) متولیان امور دولت‌ها به منظور برخورد با دو تهدید خارجی و داخلی، احتیاج به دو ارگان انتظامی و نظامی دارند که برای مواجهه با تهدید خارجی و تأمین نظم در داخل کشور ایجاد می‌شوند؛ اما با توجه به شرایط موجود، در برخی موارد، دولت‌ها از این نیروها در جای دیگر هم استفاده می‌کنند یا نیروی دیگری را برای تقویت این نیروها و افزایش کارایی دولت در برقراری امنیت و مقابله با تهدیدها ایجاد می‌کنند که بخش اصلی آن نیروی انتظامی است؛ همان‌گونه که ارتش معادل نیروی نظامی یا نیروی اصلی آن است. قرار گرفتن پلیس در محیط جهانی، اقدام و عمل این نیرو را با تحولات گسترده‌ای روبه‌رو کرده است. برقراری امنیت، مهم‌ترین وظیفه و مأموریت پلیس در هر جامعه‌ای است. پلیس یکی از نهادهای دولتی در امر برقراری نظم در جامعه است. لزوم برپایی نظم و امنیت در جامعه، همچنان مورد نیاز است، اما چیزی که تغییر کرده است، برداشت مردم و دولت از قدرت، امنیت و نظم است. از طرف دیگر، ابزارها و شیوه‌های تهدیدکننده امنیت و نظم در جامعه، به شدت دگرگون شده‌اند. به علت عدم شناخت این تغییرات و لزوم بازنگری در سازوکارهای اعمال قدرت از طرف دولت و مقاومت از سوی نیروهای تهدیدکننده، راه‌های تأمین امنیت و نظم با توجه به شرایط جدید باید مورد بازنگری قرار گیرد.

نیروهای پلیس در گذشته، اساساً از یک ماهیت داخلی و نظامی - امنیتی برخوردار بودند و فرماندهان پلیس وظایف خود را در ارتباط با دولت و مردم تعریف می‌کردند. در جهان امروز، پلیس نیرویی با مأموریت‌ها و مسئولیت‌های گسترده در ابعاد گوناگون حیات اجتماعی و در حوزه داخلی و خارجی است (Philip Cerny, 2000: 111). بر این اساس، موفقیت نیروی انتظامی در رسیدن به اهداف و انجام درست مأموریت‌ها، نیازمند شناخت محیط جدیدی است که مرزهای آن در محیط بین‌المللی به طور دقیق روشن نیست و موضوعات آن را نمی‌توان به راحتی به داخلی و خارجی تقسیم کرد. راهبران این حوزه، فقط دولت‌ها نیستند و قواعد بازی تنها از سوی آنها تعیین نمی‌شود. قاعده بازی تغییر کرده است و در این تغییر، بازیگران جدید نقش زیادی ایفا می‌کنند (Ccope, 1997: 444). توفیق نیروی انتظامی در تأمین اهداف، نیازمند همکاری با دولت و سایر نهادها در عرصه جهانی است. نیروی انتظامی بدون شناخت

محیط جدید و درک تحولات آن، قدرت نظارت بر بازیگران جدید این عرصه ناتوان بوده و قادر نخواهد بود به ماهیت چالش‌ها و راه‌های مقابله با آنها پی ببرد. این عرصه جهانی شده احتیاج به بازنگری در بسیاری از ساختارها، رویکردها، راهبردها و عملکردها دارد تا از عهده چالش‌های جدید برآید و به مقابله مؤثر با آنها برخیزد (Krahman, 2005: 11).

د) مهم‌ترین هدف نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، مانند سایر کشورها، برقراری نظم و امنیت در جامعه خود است. به فراخور تغییر در عوامل مؤثر در برهم زدن انتظام از یک سو و ابزارهای تأمین آن در جامعه از سوی دیگر، مأموریت‌ها، راهبردها، شیوه‌ها و ابزارهای این نیرو در برآوردن هدف و انجام موفقیت‌آمیز وظایف باید دگرگون شود. اتخاذ تصمیم درست اینترنتی و مجازی، داشتن اطلاعات کافی از محیط پیرامون، تعیین اهداف واقعی و برخورداری از توانایی لازم برای اجرای برنامه‌ها و انجام مأموریت‌ها ضروری می‌نماید. سرعت تغییر جهان موجب تغییرات شگرف و ابهام در مورد انگیزه‌ها، اهداف، توانایی‌ها و سیاست‌های دیگران در محیط داخلی و بین‌المللی شده است. در این فضا، شناخت بسیار سخت و نیازمند نیروهای با توان بالا در شناخت تحولات و تطبیق با شرایط جدید است. سرعت جهانی شدن بسیار بالاست و روند تحولات در دو دهه گذشته باعث شده است هیچ جامعه‌ای نتواند از تأثیرات آن دور باشد. همه بخش‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و امنیتی جامعه ایران از این روند تأثیر گرفته‌اند و به نظر این تأثیرات در آینده، سرعت بیشتری خواهند گرفت. با توجه به دگرگونی محیط امنیتی، نیروی انتظامی به عنوان یکی از سازمان‌های مسئول امنیت در جامعه، از جهات مختلف در معرض تحولات جهانی شدن و پیامدهای آن است. ابزارهای تهدید، انتظارات مردم از پلیس و مفهوم امنیت، بر اثر جهانی شدن به شدت تغییر نموده و ابعاد جدیدی پیدا کرده است. به تبع گسترش ارتباطات، واپایش حاکمیت در مرزها، ایجاد فضای مجازی و گسترش فزاینده آن در عرصه‌های مختلف فعالیت اجتماعی و ورود ابزارهای جدید تهدید، دامنه مأموریت این نیرو نیز به لحاظ موضوعی گسترش یافته است. نیروی انتظامی باید برای برقراری نظم، به بازبینی شناخت خود از فضای اجتماعی، فضای روانی مردم و انتظارات آنها بپردازد و اقدام به تجدید نظر در سازمان، ساختار، نیروی انسانی و نحوه آموزش آنها کند تا نیرو و سازمانی مناسب و کارآمد با وضع جدید به وجود آید و در تأمین نظم و امنیت جامعه موفق‌تر از گذشته عمل کند. از این رو، رهبر معظم انقلاب در دیدار اعضای شورای عالی فضای مجازی فرمودند: «باید با استفاده از توانایی‌ها و استعدادهای جوان کشور و با سیاست‌گذاری صحیح و اقدامات سنجیده

و هماهنگ و بدون از دست دادن زمان به سمت خروج از حالت انفعال در عرصه فضای مجازی، و حضور فعال و تأثیرگذار و تولید محتوای اسلامی متقن و جذاب حرکت کنیم... لازمه حضور فعال و تأثیرگذار در فضای مجازی، تمرکز در تصمیم‌گیری، جدیت در اجرا بدون از دست دادن زمان، هماهنگی میان دستگاه‌ها و پرهیز از موازی‌کاری و تعارض است» (سخنرانی رهبری، ۱۶ شهریور ۱۳۹۴).

ه) مأموریت‌های ناجا به صورت تصاعدی در حال افزایش است و پیچیدگی‌های بسیاری پیدا کرده است؛ به گونه‌ای که می‌توان ادعا نمود فضای مجازی با وسعت امروزی به تنهایی یک نیروی انتظامی می‌طلبد؛ بنابراین، همه نهادها و سازمان‌های مختلف باید ضمن یاری رساندن به نیروی انتظامی، دست‌کم در حوزه‌های مرتبط با خود تأمین امنیت را با هدایت نیروی انتظامی برعهده بگیرند و از این طریق، هم به تحقق امنیت در کل کشور کمک کنند و هم به برقراری امنیت در حوزه خود بپردازند. نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران با تشکیل پلیس فتا توانسته است، مثل همیشه، خود را با اقتضائات روز جامعه هماهنگ کند و به وظیفه ذاتی خود که حفظ امنیت عمومی در تمام زمینه‌هاست، عمل کند؛ ولی باید با رصد مستمر فضای مجازی و عملکرد این شاخه از پلیس، یعنی پلیس فتا، به دنبال رفع نقص‌ها و نقاط ضعف باشد تا نظم و امنیت هر چه بیشتر در عرصه مجازی حاکم شود.

منابع فارسی

- قرآن کریم
- آزر، ادوارد و چونگ این مون (۱۳۷۹)، امنیت ملی در جهان سوم، تهران: مترجم و ناشر پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- اسدی فرد، محمد و بهزاد پورنقدی (۱۳۹۵)، «ارتباط شبکه‌های اجتماعی مجازی با نظم و امنیت و هنجارهای جامعه»، فصلنامه مطالعات اطلاعات و امنیت انتظامی، دوره ۶، ش ۱۵.
- بابائی، بهزاد (۱۳۹۷)، «تهدیدهای فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی در امنیت داخلی ناجا»، فصلنامه مطالعات حفاظت و امنیت انتظامی، دوره ۱۳، ش ۴۷.
- بوزان، باری (۱۳۹۰)، مردم، دولت‌ها و هراس، تهران: مترجم و ناشر پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- بیانات مقام معظم رهبری در مسجد امام حسن عسگری (ع) قم در ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۳، دیدار با اعضای شورای عالی فضای مجازی در حسینیه امام خمینی در ۲۰ مهر ۱۳۹۱، در دیدار با قشرهای مختلف مردم به مناسبت عید غدیر در ۳۰ شهریور ۱۳۹۵، در دیدار با ائمه جماعات مساجد استان تهران در ۳۱ مرداد ۱۳۹۵، دیدار با اعضای شورای عالی مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت در ۶ اردیبهشت ۱۳۹۵، در دیدار با مردم شاهرود در ۲۰ آبان ۱۳۸۵، در دیدار با دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی در ۲۹ شهریور ۱۳۹۰، در مراسم دانش‌آموختگی دانشجویان دانشگاه‌های افسری ارتش در ۳ آبان ۱۳۹۶، در دیدار با فرماندهان نیروی انتظامی جمهوری اسلامی در ۲۰ شهریور ۱۳۹۴، بیانات مقام معظم رهبری در ۲۳ تیر ۱۳۷۹.
- پیشگاهی فرد، زهرا (۱۳۸۰)، نگرشی ژئوپلیتیکی بر پدیده جهانی شدن (تئوری نظام‌های فضا- منطقه‌ای)، تهران: انتشارات دوره عالی جنگ.
- جلالی، غلامرضا (۱۳۹۶)، پنجمین همایش ملی پدافند سایبری، ۱۰ دی.
- جلالی، محمد (۱۳۹۵)، جزوه مقدمه حقوق اداری ایران، تهران: دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی.
- چولکی، غلامرضا (۱۳۹۵)، «تهدیدات و چالش‌های امنیتی ناشی از شبکه‌های اجتماعی مجازی»، فصلنامه مطالعات اطلاعات و امنیت انتظامی، دوره ۶، ش ۱۷.
- خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۸۱)، چشمه همیشه جاری، ش ۱۶، تهران: معاونت سیاسی سانس ناجا.
- رحیمی، محمد و دیگران (۱۳۹۸)، «بررسی رابطه شبکه‌های اجتماعی مجازی و گرایش به ناهنجاری‌های اخلاقی»، فصلنامه انتظام اجتماعی، دوره ۱۱، ش ۲.
- رسائی، حمید (۱۳۸۸)، رساله سیمای خوشبختی، قم: بوستان کتاب.

- سلیمانی، ایوب (۱۳۹۶)، گردهمایی مؤسسات حفاظتی و مراقبتی پلیس پیشگیری ناجا، ۱۶ مهر.
- سماواتیان، اکرم (۱۳۹۷)، «ارائه راهکارهای ارتقای امنیت اجتماعی در شبکه‌های اجتماعی مجازی»، فصلنامه علمی تخصصی دانش انتظامی همدان، دوره ۵، ش ۱۸.
- صالحی امیری، سید رضا و افسر افشاری نادری (۱۳۹۰)، «مبانی نظری و راهبردی مدیریت ارتقای امنیت اجتماعی و فرهنگی در تهران»، فصلنامه راهبرد، س ۲۰، ش ۵۹.
- ماندل، رابرت (۱۳۸۷)، چهره متغیر امنیت ملی، تهران: مترجم و ناشر پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- مجیدی، عبدالله و قاسم انصاری رزانی (۱۳۸۸)، «ابعاد و شاخص‌های کیفیت خدمات انتظامی کلانتری‌ها از دیدگاه مردم»، فصلنامه انتظام اجتماعی، س اول، ش اول.
- مطهری، مرتضی (۱۳۷۸)، فلسفه اخلاق، تهران: انتشارات صدرا.
- منتظر قائم، مهدی (۱۳۸۱)، «دموکراسی دیجیتالی و حکومت الکترونیکی: سیاست و حکومت در عصر تکنولوژی‌های اطلاعاتی و ارتباطی»، نامه علوم اجتماعی، ش ۱۹.
- موسوی، سید محمود (۱۳۸۷)، «نقش نظارتی پلیس بر اماکن عمومی و اصناف»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم انتظامی امین.
- میرمحمدی، مهدی (۱۳۸۶)، «نومحافظه‌کاران و سیاست‌های اطلاعاتی امنیتی ایالات متحده آمریکا»، مجله سیاست خارجی، ش ۲۱.
- هاتف، مهدی (۱۳۸۸)، «چالش‌ها و چشم‌اندازهای امنیت در فضای مجازی»، دو ماهنامه توسعه انسانی پلیس، س ۶، ش ۲۲.
- یآوری، امیرحسین (۱۳۹۰)، سند راهبردی امنیت اخلاقی ناجا، تهران: دفتر تحقیقات کاربردی پاوا.

منابع انگلیسی

- Caroline Marie, Legoux Vincent (2001), L'ordre public: Étude de droit comparé interne, Paris: PUF.
- Cerny, Philip G., "Globalization and the Changing Logic of Collective Action", in, Charles Lipson, Benjamin J., Cohen Theory and Structure in International Political Economy, US: MIT Press, Edition 2, 2000.
- Cope, Stephen, Frank Leishman, Peter Starie (1997), "Globalization, New Public Management and the Enabling State: Futures of Police Management", International Journal of Public Sector Management, Vol. 10, No. 6.
- Delblond, Antoine (2009), Droit Administratif, Bruxelles: Larcier

- Kizza, Joseph Migga (1998), Ethical and Social Issues in the Information Age, New York: Speinger- Verlag.
- Krahman, Elke (ed.) (2005), New Threats and New Actors in International Security, New York: Palgrave.
- Loi no 92-1444 du 31 décembre 1992 relative à la lutte contre le bruit.

